

Novosti, Kultura, 10. veljače 2016.

Neli Ružić: Sadašnjost je mjesto odakle se sjećamo

Ono čega se i kako sjećamo zaraženo je, pa i uvjetovano sadašnjošću, odnosno sa svakom novom sadašnjošću ili projekcijom budućnosti izranjaju nove prošlosti

U zagrebačkom Institutu za suvremenu umjetnost i splitskom Salonu Galić predstavljena je izložba 'Time lapsus' Neli Ružić; prva je to autoričina samostalna izložba nakon povratka iz Meksika, gdje je predavala na likovnim akademijama. Po povratku počinje raditi u splitskoj Školi likovnih umjetnosti, a od 2014. voditeljica je Galerije Škola. U svojim se radovima bavi 'preklapanjem osobnog i kolektivnog, sjećanja i zaborava, u kontekstu migracijskih i tranzicijskih (id)entiteta'.

Ritualno čišćenje

Na jednom ste kaputu u sklopu serije 'Strategije zaborava' pokrili čitavo 20. stoljeće: kakav je to rad?

Riječ je o ručno pletenom kaputu moje tete Zdenke, starom osamdesetak godina i načinjenom od različitih vuna smeđih tonova (pa i raspletene starije vunene odjeće), koji je odraz siromaštva, gladi i štedljivosti tijekom i nakon Drugoga svjetskog rata. Taj je kaput osobni objekt impregniran mirisom povijesti, one povijesti u nama. U njega je utkana autentičnost subjekata nekoga drugog vremena. Nakon što mi ga je teta darovala, nosila sam ga potkraj rata u Hrvatskoj, a poslije me pratio i u Meksiko, gdje gubi svoju upotrebnu vrijednost; izmještanjem i dekontekstualizacijom se pojačava njegova simbolička snaga i on se pretvara u identitetski objekt jake veze s prvotnim kontekstom. Tek u Meksiku, s odmakom, shvaćam da osim obiteljskog ženskog naslijeđa posjeduje i fizičko-indeksalni registar europskoga 20. stoljeća. Utoliko proces ritualnog čišćenja, koji započinjem u devet kemijskih čistionica u različitim dijelovima Mexico Cityja, postaje procesom otpuštanja nasljedstva, brisanja tragova i trošenja. Nakon povratka u Split, prije tri godine, nosim ga u još tri splitske kemijske čistionice, među kojima je i čistionica Galeb; time ti rituali postaju dijelom procesa povratka i suočavanja s ovdašnjom aktualnošću. 'Strategije zaborava' su prosualni rad koji se sastoji od vunenog kaputa, 12 uokvirenih računa kemijskih čistionica i fotodokumentacije procesa u obliku triju umjetničkih knjiga kao dokaza neprimjetnog, ali sigurnog nestajanja.

Što se još može vidjeti na izložbi 'Time lapsus'?

Izložba se sastoji od više radova: osim 'Strategija zaborava', tu je i fotoambijent sa 16 cybachrom fotografija kemijske čistionice Galeb iz 1996., *ready-made* lutka za peglanje iz istog prostora i digitalni prikaz slajdova recentnih fotografija istog mjesta. Tu je i 'Obiteljski arhiv', koji se sastoji od 400 kuglica od ostataka tkanine, nusprodukata pranja u našoj vešmašini Miss America. Četvrti rad je 'Meki postament', s vunenim vojnim ili humanitarnim dekama i gipsanim odljevom neoklasičnog postamenta koji je početak nove serije radova, u kojima se bavim postkolonijalnom i izbjegličkom problematikom. U splitskoj varijanti izložbe izložila sam i peti rad: M/S, službenu ploču Ministarstva sjećanja RH, jednog od davno ustanovljenih ministarstava nove vlade; prva varijanta toga rada bila je izložena 2014. na džambo plakatu u Cisti Provo, u organizaciji Kvarta. Svi su oni jedan segment mog rada kroz dvadesetak godina, u kojem se bavim odjećom, tkaninom i čišćenjem, a tragovi promišljanja o tome pronalaze se i u mojim radovima za studija slikarstva u Beogradu. Rekontekstualizacija radova iz različitih mjesta i razdoblja otvara nova pitanja odnosa privatnoga i javnoga, intimnoga i povijesti. Najstariji rad na izložbi, fotoambijent Galeba iz 1996., u kojem prvi put uspijevam sintetizirati iskustvo toga mučnog perioda, nastaje pri povratku u Split nakon boravka u Headlands Center for the Arts; odnosim ga potom u Meksiko, u kojem s odmakom i iz perspektive drugoga konteksta shvaćam koliko je zabilježio i gramatiku brisanja devedesetih. Otuda potječu 'Strategije zaborava', serija radova čiji je dio i kaput. Po povratku, vraćam i te fotografije i one se sada ponovno rekontekstualiziraju. Takvi procesi su konstitutivni dio mojih radova.

Vremenski čvorovi

Posežući za svojevrsnom arheologijom sadašnjosti, izložba tematizira odnos života i umjetnosti?

Sadašnjost je mjesto odakle se sjećamo te je time ono čega se i kako sjećamo zaraženo, pa i uvjetovano sadašnjošću, odnosno sa svakom novom sadašnjošću ili projekcijom budućnosti izranjaju nove prošlosti. 'Arheologija sadašnjosti' je stoga moguća i inverzno: analizom prostora memorije, načina kako se i čega sjećamo, o čemu šutimo ili što zaboravljamo. Izložba je zamišljena poput nekog vremenskog stroja koji spaja život i umjetnost. Vrijeme nastajanja tih radova i svakodnevnih predmeta, radnje, ponavljanja, ali i diskontinuiteti u direktnom su odnosu s trajanjem života. Odnos umjetnosti i života stalno je prisutan u mom radu, bilo na direktne ili lateralne načine.

Diplomirali ste u Beogradu, živjeli u Meksiku, a sada ste u rodnom Splitu. Je li, i koliko, poimanje vremena različito iz različitih migracijskih perspektiva?

Iskustvo migracije nije vezano samo uz mjesto, izmještamo se u prostoru i vremenu. Izmještanja su u meni proizvela neku vrstu vremenskog *delaya*, istovremenost različitih temporalnosti, što je još naglašenije s povratkom. Radovi izložbe 'Time lapsus' su fragmenti nelinearnog vremena, iskliznuća, 'izglobljena čvorišta paralelnih temporalnosti vezanih uz odlaske i povratke s ponovnim kontekstualizacijama', kako to precizno definira Irena Bekić u radijskom tekstu o

izložbi. Tako su odlasci i povraci, fenomeni vremenskih elipsa vezanih uz iskustvo migracije, podloga za izložbu. Mnogi su pisali o problematici odnosa vremena i vrtoglavoj brzini, nametnutoj ekonomskim, komunikacijskim i ideološkim sustavima kasnoga kapitalizma. O nepopravljivoj šteti vremena-robe Peter Weibel piše: 'Ovo vrijeme-roba, kao novi oblik želje koje pretendira na vječnost, likuje nad vremenom ljudskog tijela i njegovom konačnošću.' Mieke Bal govori o heterokroniji, fenomenu koji ona vezuje uz migrantsko iskustvo, ali i da to preklapanje, simultanost različitih vremena, ima svoju političku težinu u odnosu na vrijeme-robu. S druge strane, subjektivno vrijeme je vrijeme diskontinuiteta, rutina i prekida, pukotina i preklapanja, vrijeme afekta, protoka energije, ali i biološko vrijeme tijela. Izmještanja, vremenski čvorovi i sukobi različitih protoka vremena teme su kojima se bavim i u filmu na kojem radim. Osim percepcije vremena, zanimaju me tenzije između želje i propadanja, utopije i entropije, mogućega i onoga što neminovno ide svome trošenju, kraju.

Ni Meksiko više ne sanja

Što Hrvatskoj nedostaje od Meksika i obratno?

Meksiko je zemlja različitosti i hibridnosti, a Hrvatska zemlja istosti. Ovdje nedostaje različitosti, otvorenosti i radoznalosti, slobode mišljenja. Osobno, ovdje osjećam nedostatak snova i slojeva poetičnosti. S druge strane, ni Meksiko više ne sanja. U posljednjih osam-devet godina ondje je nestalo više od 30 tisuća ljudi, a u montiranom narkoratu ubijeno ih je više od 160 tisuća. Prije više od godinu dana nestala su 43 studenta koje je policija predala narkosima, to je bila točka na 'i' za manifestacije protiv korumpiranog sistema, spone narkosa i političara te državnog terorizma. Postoje dijelovi zemlje u kojima policija i vlast zapravo nemaju ingerencije, koji su potpuno pod narkokartelima. Meksiku, nažalost, nedostaje osnovna sigurnost i socijalna jednakost.

Saša Šimpraga